

BRÂNCUȘI IN THE AGE OF DIGITALIZATION

As.C. Dr. Adrian TUDOR-DRAGHICI
"Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu

Maria STAMATE
Târgu Jiu Municipality

ABSTRACT: THE ARTICLE DEALS WITH THE CHALLENGE OF DIGITALIZATION, OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE DIFFERENT ACTIVITIES OF RESEARCH, DOCUMENTATION, PROMOTION, CONSERVATION AND MONITORING OF THE WORKS OF CONSTANTIN BRANCUȘI AT THE TÂRGU JIU FAIR.

KEYWORDS: CONSTANTIN BRÂNCUȘI, TÂRGU JIU, 3D HOLOGRAM, VIRTUAL REALITY, ARTIFICIAL INTELLIGENCE, TOURISM

Valoarea operei brâncușiene și notorietatea din ce în ce mai mare la nivel universal provoacă știința și cercetarea să intre în contact cu această moștenire în diferite moduri și pentru scopuri multiple.

Astfel, opera care deschide era sculpturii moderne prin limbajul artistic creat și impus de Constantin Brâncuși, era normal să fie cunoscută și din punct de vedere științific pentru cercetare, monitorizare, conservare, documentare și promovare¹.

Dacă ne referim la noul creat de Brâncuși, *un nou ce vine din ceva foarte vechi* așa cum preciza chiar sculptorul, avem tentația să nu aducem tehnicile moderne în contact cu mesajul său artistic. Dar viața și creația sculptorului a fost mereu în contact cu ceea ce era modern, Brâncuși fiind un pasionat al fotografiei, al filmului și al instalațiilor care să-i pună în valoare creația. Este cunoscut faptul că își fotografia operele într-o anumită perspectivă pentru a învăța publicul să privească și să vadă operele așa cum le privea el. Instalațiile create în atelierul său oferă o bucurie surprinzătoare privitorului. *Leda* care se rotește pe o astfel de instalație ne oferă un adevărat spectacol prin prezentarea sa din toate unghiurile, fiind un pionierat prin faptul că, o operă de artă, se prezintă singură, rotindu-se într-un dans delicat.

Cercetarea operei de la Târgu Jiu

În perspectiva includerii în patrimoniul mondial UNESCO, dar și a obligațiilor ce revin administratorului Ansamblului Monumental Calea Eroilor, în anul 2015, Centrul de Cercetare, Documentare și Promovare „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu a încheiat un contract cu Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Optoelectronică - INOE 2000 pentru cercetarea sitului.

---

¹ *Brâncuși, Ansamblul Monumental de la Târgu Jiu. Înscrierea în Patrimoniul Mondial UNESCO.* "Brâncuși în zborul triadei", Editura Academică Brâncuși, Târgu Jiu, 2021.

Principalele avantaje ale studiului erau definite prin tehnicile de lucru, cercetătorii, prin procedurile abordate nu aveau contact direct cu opera, deci pentru prima dată exista o cercetare non-invazivă. Colectarea datelor oferea un răspuns rapid, având ca scop determinarea factorilor agresivi asupra operei, evaluarea impactului acestora oarecum și monitorizarea acestor vulnerabilități. Toate datele obținute au stat la baza proiectelor de restaurare care au ca principal scop stoparea degradării monumentului².

Pentru o perioadă de 4 ani (2015-2019), cercetarea și monitorizarea efectuată asupra ansamblului a prelevat date cu privire la factorii externi: temperatură, umiditate, curenți de aer, poluare etc, dar și scanări laser 3D ale operelor și măsurători în profunzime care să descopere eventuale probleme ale travertinului din care au fost realizate sculpturile. Totodată a fost realizată și o colorimetrie care arată că travertinul, în funcție de factorii externi, își schimbă nuanța prin accentuarea unor anumiți pigmenți, în primul rând.

Asfel, în urma acestor studii, au fost demontate diferite legende urbane sau chiar puncte de vedere ale unor oameni de cultură care spuneau că Poarta Sărutului este afectată de rugina compusă de fierul din interiorul operei, că această rugină este vizibilă în anumite puncte. Cercetarea efectuată cu scanarea vibrometrică Doppler ne oferă informații clare că nu există elemente metalice în interiorul monumentului, pigmenții rezultând din compoziția travertinului care conține și fier.

O altă supoziție lansată public a fost că piciorul din partea de Sud se deplasează, existând riscul ca monumentul să fie afectat. Toate măsurătorile efectuate la nivel de micron au arătat că nu există acest pericol, informația privitoare la eventuala deplasare a piciorului fiind nefundată³.

Reproducerea operelor și prezentarea sculptorului prin holograme 3D

Este moda hologramelor, realitatea virtuală cucerește orice eveniment cultural sau orice activitate omagială, dar se întâmplă ca prioritate să aibă show-ul, hologramele nu reprezintă arta, ele pot fi cel mult doar niște inițiative de promovare sau prezentare. Este foarte important ca în tot acest proces de entertainment să fie trasată o linie roșie, criticii de artă să fie prezenți în fiecare moment al acestor activități, fiind important punctul de vedere legat de o eventuală diluție a mesajului operelor sau chiar a imaginii artistului.

Au fost inițiative, unele puse în practică, altele doar prezentate ca inițiative pentru expoziții, acțiuni culturale sau de prezentare⁴. Se dorește promovarea și prezentarea operelor prin holograme 3D chiar la Muzeul Național „Constantin Brâncuși” de la Târgu Jiu⁵. Inițiativa a declanșat o serie de dezbateri între specialiști, dar și în spațiul public. În primul rând s-a discutat despre ridicolul unei astfel de expoziții, precizându-se posibila reacție a vizitatorilor,

²https://certo.inoe.ro/implement_ppta/item-data/ansamblulmonumentalcaleaeroilorrealizatdeconstantinbrancusi20200302/files/2018%20Octombrie%20-%2080%20de%20ani_compressed.pdf. „Viata monumentului si viata orasului / The Monument Life and Town Life”.

³https://certo.inoe.ro/implement_ppta/item-data/ansamblulmonumentalcaleaeroilorrealizatdeconstantinbrancusi20200302/files/2016%20RAPORT%20INTERMEDIAR%20-%20Tg%20Jiu%20I%20&%20II_compressed-1-154.pdf

⁴ https://tvrinfo.ro/muzeu-i-holograma-de-ziua-na-ionala-constantin-brancu-i-irina-rimes-a-fost-numita-ambasador-al-evenimentului_856368/

⁵<https://universulolteniei.ro/2020/01/17/muzeul-national-constantin-brancusi-la-16-martie-prima-activitate/>;
<https://stirileprotv.ro/video/muzeu-dedicat-lui-brancusi-cu-imagini-3d-si-fara-nicio-opera-a-artistului-cel-mai-recent-proiect-votat-de-parlamentari/61682877/>

în special din străinătate, care au ocazia să vadă operele originale expuse în diferite muzee și expoziții din întreaga lume și care ar ajunge la Târgu Jiu unde, în căutarea lui Brâncuși, ar descoperi niște holograme ce nu definesc sub nicio formă mesajul artistului. Aceste holograme nu pot reda textura și cromatica decisă de artist, iar luminile nu vor pune în valoare „operele” așa cum și-a dorit artistul din simplul fapt ca hologramele nu pot fi luminate.

Este relevant punctul de vedere al doamnei Doina Lemny⁶, cercetător și expert al operei brâncușiene, curator al unor expoziții internaționale „Brâncuși”:

„În ultimii ani, Brâncuși atrage din nou atenția prin organizarea mai multor expoziții personale, la Bruxelles, în 2019-2020 (curator Doina Lemny), la Timișoara, în 2023 (curator Doina Lemny) sau Paris, în 2024 (curator Ariane Coulondre). În toate aceste expoziții, curatorii au menținut un nivel înalt de prezentare a operelor – întotdeauna originale – și a documentelor. Ideea hologramelor a fost dintru început înlăturată pentru că ele ar marca debutul unor expoziții de serie care ar denatura creația marelui artist și însăși figura lui atât de autentică. Consider că hologramele ar fi produse de vulgarizare a unei opere excepționale care merită să-i păstrăm unicitatea și prețiozitatea. Brâncuși însuși nu ar fi acceptat acest lucru dacă ne gândim la faptul că nu a acceptat nicio intervenție în opera sa, nicio colaborare. Trebuie să continuăm să-l respectăm⁷”.

La Târgu Jiu, orașul care găzduiește Ansamblul Monumental ”Calea Eroilor”, este impracticabilă și neonorantă o expoziție care să prezinte altceva decât opere originale ale artistului. Calea Eroilor este un muzeu în aer liber, iar orice tentativă de prezentare a operelor în format hologramă ar devia vizitatorii de la mesajul și valoarea operelor brâncușiene. Astfel de holograme pot fi prezentate doar ca titlu informativ cel mult.

Realizarea unui tur virtual al Ansamblului Monumental ”Calea Eroilor” ca metodă de promovare turistică

”Priviți sculpturile mele până ce le veți vedea!” îi sfătuia marele sculptor pe cei care doreau să înțeleagă esența operei brâncușiene, iar acest îndemn este valabil și în zilele noastre. Pentru a simți ”bucurie pură” este necesar contactul vizitatorului cu opera fizică, nicidecum cu reprezentări tridimensionale.

Utilizarea tehnologiei digitale, în raport cu Ansamblul Monumental ”Calea Eroilor”, recent înscris în Lista Patrimoniului Universal, poate fi privită dintr-o perspectivă pragmatică, una care să contribuie la îmbunătățirea experienței vizitatorilor care ajung pentru prima dată la Târgu Jiu, având în vedere faptul că situl are o suprafață de 26,58 ha, fiind aliniat pe o axă conceptuală de 1500 m lungime, care, în cea mai mare parte este reprezentată tangibil de artera de circulație ”Calea Eroilor” punctată, în sectorul său median, de Biserica ”Sfinții Apostoli Petru și Pavel”. Masa Tăcerii, Aleea Scaunelor, Poarta Sărutului, Bâncile sunt aliniate perpendicular pe Jiu, în Parcul Constantin Brâncuși, iar Coloana fără Sfârșit la capătul opus al axei, la est, în Parcul Coloanei. Este singurul ansamblu monumental de for public al sculptorului Constantin Brâncuși, care, ”în loc să pună monumentul în oraș, a pus orașul în inima monumentului”.⁸

⁶ Doina Lemny, cercetător-muzeograf la **Muzeul Național de Artă Modernă, Centrul Pompidou, Paris. Doctor în istoria artelor și Doctor Honoris Causa al Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, expert internațional în arta sculptorului Constantin Brâncuși.**

⁷ Doina Lemny, Interviu nepublicat, august 2024, acordat autorului articolului, Adrian Tudor-Drăghici.

⁸ <https://brancusi.world/scurta-descriere/>.

În acest context, transpunerea sitului în format digital, sub forma unui model 3D interactiv, care poate fi accesat online, poate reprezenta o experiență vizuală imersivă prin care vizitatorul intră și explorează virtual axa care, pornind de la Masa Tăcerii spre Coloana fără Sfârșit, se intersectează cu bulevardul Constantin Brâncuși, str. Gheorghe Magheru, str. Geneva, str. Mărășești, calea ferată și str. Gheorghe Tătărăscu. În acest periplu virtual, pot fi vizualizate și alte monumente, muzee sau clădiri cu valoare istorică, arhitecturală și memorială, amplasate în zona de protecție a ansamblului.

Tururile virtuale, care se bazează pe secvențe de imagini panoramice georeferențiate și modele tridimensionale ale sitului real, au revigorat industria turismului cultural după pandemia Covid-19, iar progresele în domeniul tehnologiilor digitale sporesc libertatea de explorare patrimoniului cultural.⁹

În anul 2012, Institutul Național al Patrimoniului a implementat Proiectul "360 *Incursiune virtuală în patrimoniul cultural național*", proiect finanțat de către Administrația Fondului Cultural Național.¹⁰

Printre panoramele monumentelor istorice selectate se numără cele ale cetăților constănțene Carsium, Histria, Capidava, dar și ale cetății Enisala din județul Tulcea, ale Muzeului de Istorie Națională și Arheologie din Constanța, ale Marii Moschei Carol I și cazinoului din Constanța, Muzeul Unirii și Mănăstirea Golia din Județul Iași, sau cele ale Cetății dacice de la Sarmisegetuza Regia, Centrului Istoric Sibiu, Centrului Istoric Sighișoara și cea a Mănăstirii Hurezi, precum și ale Ansamblului Monumental "Calea Eroilor" de la Târgu Jiu.¹¹

De asemenea, pentru persoanele cu dizabilități, implementarea tehnologiilor digitale, cum ar fi avatarurile video în limbajul semnelor, suprafețele tactile ale operelor de artă, sau aplicații mobile Android sau iOS (Târgu Jiu CityApp), le pot facilita accesul și informațiile despre situl UNESCO.

Avatarul Brâncuși, Realitate virtuală „Dialog cu Brâncuși”

Un proiect bazat pe realitatea virtuală, prezentat de Drd. Florin Marc - Școala Doctorală de Teatru și Film UBB, din Cluj-Napoca, este prezentat cu scop educațional, unde interlocutorii adresează întrebări, iar răspunsurile sunt date de un avatar care încearcă să-l reprezinte pe artist, care utilizează softuri bazate pe inteligența artificială, având la bază informații publicate în lucrări precum „Așa grăit-a Brâncuși” de Sorana Georgescu-Gorjan și „Istoricul Ansamblului Monumental realizat de Constantin Brâncuși la Târgu Jiu, din documente de arhivă (1937-1989). Scopul declarat al acestui proiect este acela de a înțelege mai bine gândirea și viziunea artistică a lui Brâncuși. „Dialog cu Brâncuși” nu este doar un program, ci o invitație de a explora arta și cultura românească prin prisma unuia dintre cei mai influenți artiști ai lumii.

Este de înțeles că această formă de educație este mai facilă auditoriului în comparație cu lucrări publicate de cercetători, lucrări care au uneori și un mesaj mai puțin accesibil publicului larg. Binenteles că intervine și factorul de noutate și senzaționalul, dar totuși răspunsurile sunt date de o inteligență artificială bazată pe o arhivă de date, fără a avea posibilitatea unor răspunsuri interpretative, elaborate și/sau elevate. Dialogul se rezumă doar la întrebări, interlocutorul neputând

⁹Raport de analiză a practicilor și politicilor relevante în domeniul European, <https://www.adr.gov.ro/wp-content/uploads/2024/03/Raport-e-cultura.pdf>, pag. 36.

¹⁰ <http://temp-18-250.cimec.ro/noutati/item/68-proiectul-360-incursiune-virtuala-in-patrimoniul-cultural-national>.

¹¹ <https://360.inp.org.ro/obiective/ansamblul-monumental-calea-eroilor-din-targu-jiu-jud-gorj-tur-virtual-video>.

să poarte un dialog bazat și pe opinii, de exemplu. Misiunea și prezentarea unui specialist lipsește în această formă de dialog, publicul fiind văduvit de răspunsuri care să prezinte contextul care stă la baza afirmațiilor.

Digitalizarea arhivelor

Poate cel mai mare avantaj în activitatea de cercetare a operei și vieții sculptorului este reprezentat de posibilitatea digitalizării documentelor din diferitele arhive. Constantin Brâncuși a reușit să devină universal încă din timpul vieții, activitatea sa obligându-l să expună și să creeze în diferite colțuri ale lumii. Peste tot există interviuri, articole, fotografii, afișe și declarații, toate acestea fiind necesare pentru a studia și cunoaște viața marelui sculptor și astfel pentru a demonta mituri și legende care nu îi fac cinste.

„În aceste timpuri, când digitalizarea arhivelor a devenit o metodă obișnuită necesară conservării arhivelor și deschiderii lor către studenții și cercetătorii din toate colțurile lumii, Brâncuși beneficiază de o digitalizare parțială a numărului impresionant de arhive care se păstrează la Biblioteca Kandinsky din cadrul Centrului Pompidou. Precizez “parțială” pentru că, chiar în aceasta epocă, procedeul cere investiții”, declară Doina Lemny, cercetător al operei lui Brâncuși¹².

Un pas important s-a realizat tot într-un parteneriat cu INOE fiind digitalizată toată arhiva Gorjean, fotografii, documente și lucrări publicate¹³. Este nevoie de astfel de proiecte, fiind necesare digitalizarea arhivelor Academiei Române, a documentelor lasate de Ion Pogorilovschi, Barbu Brezianu, Petre Popescu Gogan, dar și documentele privitoare la diferitele intervenții de restaurare. Sunt doar câteva dintre arhivele ce trebuie digitalizate și puse la dispoziția cercetătorilor printr-o simplă accesare a unei platforme.

În data de 27 iulie 2024, Comitetul Patrimoniului Mondial, reunit în India, la New Delhi, în cadrul celei de-a 46-a sesiuni, a decis înscrierea în Patrimoniul UNESCO¹⁴, a Ansamblului Monumental „Calea Eroilor“ de la Târgu Jiu și recomandă statului parte să ia în considerare **colectarea, într-o formă hard sau digitalizată a documentației de arhivă referitoare la concepția și construcția proprietății și realizarea acesteia ușor accesibilă organului de conducere în scopul cercetării, conservării și al managementului.**¹⁵

Digitizarea și digitalizarea patrimoniului cultural din România trebuie să urmeze eforturile europene și regionale prin coordonarea resurselor pentru atingerea unor obiective prin diverse documente programatice.¹⁶

Atât din perspectiva protejării patrimoniului cultural, cât și a promovării acestuia, la nivel global se remarcă apariția mai multor instrumente agregatoare de patrimoniu care facilitează accesul persoanelor interesate la resursele culturale.

„Europeana.eu”¹⁷ oferă acces la milioane de resurse culturale de la aproximativ 2000 de instituții diferite din Europa, însă nu lucrează individual cu fiecare dintre acestea. În schimb, o rețea de parteneri de agregare colectează datele, le verifică în detaliu și le îmbogățește cu

¹² ibidem

¹³ <https://gorjan-brancusi.inoe.ro/>

¹⁴ Decisions adopted by the World Heritage Committee at its 46th session (New Delhi, 2024) WHC/24/46.COM/17, p. 248

¹⁵ <https://whc.unesco.org/archive/2024/whc-24-46com-17-en.pdf>

¹⁶ <https://www.adr.gov.ro/wp-content/uploads/2024/03/Raport-e-cultura.pdf>.

¹⁷ Europeana.eu este un portal internet care funcționează ca o interfață către milioane de cărți, picturi, filme, obiecte de muzeu și înregistrări din arhive care au fost digitizate în Europa.

informații precum locația geografică, sau le leagă de alte materiale sau seturi de date prin intermediul persoanelor, locurilor sau subiectelor asociate.¹⁸

Ca urmare a lansării proiectului Bibliotecii Digitale Europene - Europeana și a obligațiilor care i s-au trasat României prin „Recomandarea Comisiei Europene din 27.10.2011 privind digitizarea și accesibilitatea online a materialului cultural și conservarea digitală”, a fost constituită platforma informatică online pentru Biblioteca Digitală a României – Culturalia.ro.

”Culturalia” oferă acces la peste 550.000 de resurse culturale din 31 de instituții publice de cultură, de cercetare și de media din România, participante la proiectul E-cultura, urmând ca 200.000 să fie incluse în Biblioteca Digitală Europeană.¹⁹

Revenind la resursele culturale digitale oferite de cele două platforme online în legătură cu viața și opera lui Constantin Brâncuși, se poate remarca faptul că accesând <https://www.europeana.eu/ro/search?page=1&view=grid&query=brancusi>, se obțin doar 286 de rezultate ale căutării, majoritatea aparținând statului român, în timp ce ”Culturalia” oferă 415 rezultate ca urmare a introducerii cuvântului ”brancusi” în câmpul de căutare, dintre care: artefacte (122), documente (96), cărți/articole (89), fonograme (80), videograme (18), piese numismatice (8).

Percepția asupra Ansamblului Monumental ”Calea Eroilor” din perspectiva informațiilor apărute în mediul online

Un studiu realizat în perioada ianuarie-septembrie 2019 în cadrul proiectului ”Preservation by development of sustainable for a better protection of the UNESCO World Heritage Sites from Romania”, susținut de Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS) – Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, Cercetării, Dezvoltării și Inovării, relevă aspecte ce țin de percepția față de patrimoniului cultural din Romania, fie el UNESCO, monumente din Lista indicativă UNESCO și nu numai.²⁰

În cadrul studiului au fost monitorizate articole de presă apărute în mediul online pentru a vedea cum sunt reflectate subiectele legate de protejarea sau distrugerea, neglijarea sau reabilitarea patrimoniului cultural. Monitorizarea a fost efectuată periodic (o dată la trei luni).

În raportul întocmit pentru Ansamblul Monumental ”Calea Eroilor” au fost urmărite la nivel de presă locală, ziarul Pandurul (9 articole), Gorjeanul (7 articole) și Impact în Gorj (2 articole). La categoria *descoperire/cercetare* au fost găsite 4 articole care descriu refacerea măsurătorilor de către specialiștii de la Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Optoelectronică; la *furt/illegal* 5 articole despre clasarea dosarului penal privind spălarea operelor cu jet de apă sub presiune; la categoria *dispute politice/ stări conflictuale* sunt 7 articole: 5 articole descriu eșecul autorităților de a înscrie Ansamblul Monumental ”Calea Eroilor” în Lista Patrimoniului Mondial; un articol este despre vizita premierului Dacian Cioloș la ansamblu și criticile aduse de acesta faptului că ansamblul pare neîngrijit și nu este pus în valoare așa cum ar merita și exemplele continua în aceeași notă.²¹

¹⁸ <https://www.europeana.eu/ro/about-us> (accesat 02.09.2024).

¹⁹ <https://culturalia.ro/about-us> (accesat 02.09.2024).

²⁰ Elena Cozma, Sergiu Musteață prof. dr. habil. ”Managementul patrimoniului mondial: de la situația din România la exemple de bune practici, Chișinău / Cluj-Napoca, Editura ARC / Editura MEGA, 2020.

²¹ ibidem.

În presa națională au fost identificate doar două articole în cotidianul Adevărul: unul despre o firmă italiană care dorește să modernizeze/reabiliteze Calea Eroilor, celălalt despre starea deplorabilă în care se află ansamblul.

Concluzia studiului nu este una pozitivă, în sensul în care s-a observat interesul presei naționale doar față de probleme controversate, iar în ceea ce privește presa locală, aceasta nu pare că manifestă un interes prea mare față de patrimoniul cultural. "De asemenea, presa prezintă subiectele într-o manieră politizată, subiectivă".²²

Informațiile negative prezentate în mediul online în legătură cu Ansamblul Monumental "Calea Eroilor", recent inclus în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, pot pune probleme în procesul de gestiune, management și evaluare a sitului, iar în acord cu Partea a VI-a "Programe educative" din Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural din anul 1972, se cere adoptarea unor strategii integrate pentru "desfășurarea unor programe de educare și informare prin care să întărească respectul și atașamentul popoarelor lor față de propriul patrimoniu cultural".

Mediul online reprezintă, totodată, un instrument facil pentru diseminarea informațiilor legate de istoria Ansamblului Monumental „Calea Eroilor”, dar și pentru prezentarea regulilor de vizitare a acestuia, fiind un muzeu în aer liber, a interdicțiilor stabilite prin acte ale autorității deliberative publice locale, cum ar fi interzicerea atingerii operelor ce compun ansamblul monumental, a unor reguli specifice pentru amplasarea mijloacelor de publicitate, a exercitării activităților de comerț, sau alte norme reglementate prin acte normative, în scopul protejării integrității fizice a Ansamblului Monumental "Calea Eroilor", precum și în scopul nealterării percepției vizuale asupra sitului UNESCO.

Inițiative, proiecte în curs de realizare

Universitatea Constantin Brâncuși din Târgu Jiu propune un proiect cu holograme care să prezinte imagini cu operele, cu artistul și imagini din atelierul de la Paris. Dacă legat de hologramele operelor am tratat subiectul mai sus, legat de imagini din viața sculptorului, prezentate într-o realitate virtuală, proiectul poate aduce un plus valoare Ansamblului de la Târgu Jiu²³. Este cunoscut faptul că această sit arhitectonic și sculptural se desfășoară pe o lungime de aproximativ 1200 m. În acest moment turiștii vizitează doar parcurile care găzduiesc operele, pelerinajul dorit pe Calea Eroilor nefiind abordat de turiști deoarece nu există puncte de interes. O astfel de prezentare pe Calea Eroilor ar atrage turiștii să cunoască întregul concept arhitectonic gândit de sculptor. Poate o hologramă 3D care să îl reprezinte pe artist într-o postură prin care își prezintă aforismele ar fi interesantă pentru turiști. La o anumită oră, turiștii vor merge la o întâlnire cu Brâncuși.

La fel propune și primăria Peștișani, locul de naștere al sculptorului, un muzeu unde digitalizarea, inteligența artificială și realitatea virtuală să fie prezentă²⁴. Se poate reda prin realitatea 3D satul copilăriei lui Brâncuși, fotografiile dinamice și documente. Proiectarea unui film 3D de prezentare este salvatoare pentru alegerea făcută de turiști de a vizita Casa memorială a lui Constantin Brâncuși.

Concluzionând prezentul abordat de digitalizare în acest domeniu putem spune că opera marelui sculptor nu poate fi promovată, cercetată și conservată fără tehnicile moderne în care

²² ibidem

²³ https://www.pandurul.ro/articol/proiect-promitator-holograme-cu-brancusi-in-centru_153523.html#google_vignette.

²⁴ https://www.pandurul.ro/articol/comuna-pestisani-se-digitalizeaza-muzeu-virtual-si_153623.html

includem inteligența artificială. Trebuie să existe în permanență dezbateri și puncte de vedere ale specialiștilor din domeniul artei pentru a nu afecta imaginea artistului și a operei când vorbim de promovare și educație.

Rămâne deocamdată marele câștig al cercetării și conservării precum și arhivarea documentelor, lucru care va facilita viitoarele cercetări în acest domeniu.

Din punct de vedere hermeneutic este greu de crezut că în viitorul apropiat vom avea rezultate care să dispună teorii, interpretări sau critică asupra artei. Chiar marele sculptor Constantin Brâncuși, pe cei care îi admirăm și interpretăm opera ne-a provocat, ne-a sfătuit: „Priviți până vedeți!”. Fiecare dintre noi *privim* și în funcție de pregătirea noastră, și de bagajul informațional reușim să *vedem*! Este clar faptul că această provocare a sculptorului nu poate fi adresată inteligenței artificiale, indiferent de câte informații va avea stocate, inteligența artificială nu poate *vedea*.

BIBLIOGRAFIE

Adrian Tudor-Drăghici, *Brâncuși, Ansamblul Monumental de la Târgu Jiu. Înscrierea în Patrimoniul Mondial UNESCO. "Brâncuși în zborul triadei"*, Editura Academică Brâncuși, Târgu Jiu, 2021.

https://certo.inoe.ro/implement_ppta/item-data/ansamblulmonumentalcaleaeroilorrealizatdeconstantinbrancusi20200302/files/2018%20Octombrie%20-%2080%20de%20ani_compressed.pdf. „Viata monumentului si viata orasului / The Monument Life and Town Life”.

https://certo.inoe.ro/implement_ppta/item-data/ansamblulmonumentalcaleaeroilorrealizatdeconstantinbrancusi20200302/files/2016%20RAPORT%20INTERMEDIAR%20-%20Tg%20Jiu%20I%20&%20II_compressed-1-154.pdf.

https://tvrinfo.ro/muzeu-i-holograma-de-ziua-na-ionala-constantin-brancu-i-irina-rimes-a-fost-numita-ambasador-al-evenimentului_856368/.

<https://universulolteniei.ro/2020/01/17/muzeul-national-constantin-brancusi-la-16-martie-prima-activitate/>; <https://stirileprotv.ro/video/muzeu-dedicat-lui-brancusi-cu-imagini-3d-si-fara-nicio-opera-a-artistului-cel-mai-recent-proiect-votat-de-parlamentari/61682877/>.

<https://gorjan-brancusi.inoe.ro/>
https://www.pandurul.ro/articol/proiect-promitator-holograme-cu-brancusi-in-centru_153523.html#google_vignette.

https://www.pandurul.ro/articol/comuna-pestisani-se-digitalizeaza-muzeu-virtual-si_153623.html.

<https://www.europeana.eu/ro/about-us> (accesat 02.09.2024).

<https://culturalia.ro/about-us>

Decisions adopted by the World Heritage Committee at its 46th session (New Delhi, 2024) WHC/24/46.COM/17, p. 248.

<https://whc.unesco.org/archive/2024/whc-24-46com-17-en.pdf>

<https://www.adr.gov.ro/wp-content/uploads/2024/03/Raport-e-cultura.pdf>.